



Briselē, 23.3.2022.
COM(2022) 131 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI,
PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN
REĢIONU KOMITEJAI**

**par to personu uzņemšanu, kuras bēg no kara Ukrainā: Eiropas sagatavošana vajadzību
apmierināšanai**

Kopš Krievijas iebrukuma Ukrainā Eiropas Savienībā četru nedēļu laikā ir ieradušies aptuveni trīsarpus miljoni cilvēku, galvenokārt sievietes un bērni. Gan ieceļotāju skaits, gan ieceļošanas ātrums ir vēl nepieredzēts. Lai gan ES joprojām nenogurstoši atbalsta tos, kas cieš no humanitārās katastrofas Ukrainā, šajā paziņojumā galvenā uzmanība pievērsta darbībām ES iekšienē, lai atbalstītu tos, kuri bēg no valsts.

ES viesmīlīgā atsaucība cilvēkiem, kuri bēg no savām mājām, ir bijusi galvenā dalībvalstu kopējā reakcija uz karu¹. Rīcība ES līmenī atspoguļo ES iedzīvotāju apņēmību, līdzjūtību un solidaritāti, kā arī valstu un vietējo iestāžu, NVO, kopienu apvienību un uzņēmumu milzīgos centienus.

Šobrīd galvenā uzmanība pamatoti ir vērsta uz ieceļotāju tūlītējo uzņemšanas un aizsardzības vajadzību apmierināšanu. ES sniedz pastāvīgu atbalstu dalībvalstīm saistībā ar palīdzību pie robežas, uzņemšanu un civilo aizsardzību. Šajā paziņojumā ir izklāstīta perspektīva par to, kā ES turpinās atbalstīt to darbu laika gaitā.

ES laipnā sagaidīšana reāli izpaužas tādējādi, ka pirmo reizi tika aktivizēta Pagaidu aizsardzības direktīva², lai piedāvātu ātru un efektīvu palīdzību un skaidru juridisko statusu. Ukrainas valstspiederīgajiem, viņu ģimenes locekļiem, kā arī personām, kurām Ukraina ir kļuvusi par mājvietu un kuras konflikta dēļ ir pārvietotas³, tagad ir tiesības uz bezprecedenta aizsardzību visā ES, tostarp piekļuvi izmitināšanai, skolām, veselības aprūpei un darbvietām. Tā turpinās būt spēkā, jo arvien vairāk cilvēku būs spiesti pamest Ukrainu. Tagad uzdevums ir nodrošināt šo tiesību īstenošanu praksē.

Ieradušās personas ir piedzīvojušas, ka viņu ģimenes tiek šķirtas. Īpašas bažas rada lielais skaits bērnu skaits, kuri ierodas no Ukrainas; ANO lēš, ka tā var būt puse no visiem ieceļotājiem. Šie bērni ir bijuši pakļauti briesmīgai pieredzei, un viņiem būs vajadzīga īpaša aizsardzība, aprūpe un psihosociāls atbalsts. Daudzi ir nepavadīti nepilngadīgie vai ierodas bez vecākiem. Viņiem visiem ir jājūtas drošiem un aizsargātiem, lai palīdzētu atgūt stabilitātes sajūtu — ir jāsāk apmeklēt skola, jābūt aizsargātiem pret iespējamām ļaunprātīgas izmantošanas un cilvēku tirdzniecības riskiem.

Lai stātos pretī šim izaicinājumam, būs vajadzīga kopēja pieeja un patiesa solidaritāte. Jaunās operatīvās vadlīnijas⁴ par Pagaidu aizsardzības direktīvu nodrošinās, ka personu, kas ierodas EU, tiesības tiks īstenotas konsekventi un efektīvi, un palīdzēs dalībvalstīm uzņemties savus jaunus pienākumus. Šīs vadlīnijas tiks regulāri atjauninātas, lai palīdzētu dalībvalstīm risināt ikdienas problēmas un jaunas situācijas, ar kurām tās saskaras.

Jau ir izveidota un darbojas Solidaritātes platforma, lai koordinētu sadarbību starp dalībvalstīm, sākot ar pārsūtīšanu no Moldovas, kura ir pakļauta ārkārtējam spiedienam.

¹ Paziņojums par Eiropas solidaritāti ar bēgļiem un citiem, kas bēg no kara Ukrainā, COM(2022) 107, (8.3.2022.).

² Padomes Īstenošanas lēmums (ES) 2022/382, ar ko konstatē no Ukrainas pārvietoto personu masveida pieplūduma esamību.

³ Padomes Īstenošanas lēmums (ES) 2022/382 paredz, ka papildus Ukrainas valstspiederīgajiem arī trešo valstu valstspiederīgajiem vai bezvalstniekiem, kuri Ukrainā saņēma starptautisko aizsardzību un to ģimenes locekļiem, būtu jāpiešķir pagaidu aizsardzība, ja tie pirms 2022. gada 24. februāra vai tajā laikā ir dzīvojuši Ukrainā. Attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri dzīvoja Ukrainā 24. februārī vai pirms tā un kuriem ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja, un kuri nevar droši atgriezties savā izcelsmes valstī, dalībvalstis piemēro vai nu pagaidu aizsardzību, vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar saviem tiesību aktiem. Dalībvalstis var piešķirt pagaidu aizsardzību arī citiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri likumīgi uzturējušies Ukrainā un nevar atgriezties.

⁴ Paziņojums par operatīvajām vadlīnijām pagaidu aizsardzības īstenošanai, C(2022) 1806, (21.3.2022)

Platforma koordinēs solidaritātes piedāvājumus un apzinātās vajadzības, tostarp uzņemšanas spējas⁵. Tā nodrošinās, ka iekārtas un pakalpojumi visā ES tiek izmantoti pēc iespējas labāk, sasaistot visus rīkus un instrumentus ES līmenī, lai reaģētu uz dalībvalstu vajadzībām. To darot, tā īpašu uzmanību pievērsīs vismazāk aizsargājamiem, jo īpaši bērniem. Pirmajā operācijas nedēļā sešas dalībvalstis un Norvēģija apņēmas uzņemt cilvēkus, kuri bija aizbēguši no Ukrainas un radīja milzīgu slogu Moldovas uzņemšanas spējām. Lai nodrošinātu Solidaritātes platformas ātru īstenošanu un rezultātus, būtiska nozīme būs visu ieinteresēto personu, dalībvalstu un aģentūru aktīvai iesaistei. Lai pietiekami sekmīgi novirzītu cilvēkus uz dalībvalstīm, kurām ir pietiekamas uzņemšanas spējas, efektīvai koordinācijai būs svarīgi pārredzami un aktuāli dati⁶ no dalībvalstīm.

Nemot vērā vajadzību mērogu, visi sabiedrības slāņi ir iesaistīti piekļuves nodrošināšanā tiesībām, kas saistītas ar pagaidu aizsardzību — mājokli, izglītību, veselības aprūpi un piekļuvi nodarbinātībai. Liela nozīme ir vietējām un reģionālajām pašvaldībām, uzņēmumiem, sociālajiem partneriem, veselības, sociālajiem un nodarbinātības dienestiem, bērnu aizsardzības dienestiem, bērnu aprūpes iestādēm un skolām, kā arī pilsoniskajai sabiedrībai, migrantu vadītām organizācijām un diasporas kopienām. Šo apņemšanos papildinās ievērojami jauni centieni ES līmenī, maksimāli palielinot pieejamā finansējuma ietekmi un iesaistot plašu ekspertu tīklu.

Lai atbalstītu tik daudz jaunu iecelotāju Eiropā, kuri bēg no kara pret Ukrainu, ir vajadzīga cilvēcība un elastība. Tas ir liels izaicinājums efektīvai organizācijai un koordinācijai no ES puses, kā arī ar Ukrainas iestādēm un starptautiskajiem partneriem. ES saskaras ar vēl nebijušu izaicinājumu, un ar kolektīvo spēku tā atbildēs tiem, kam vajadzīga mūsu palīdzība, saskaņā ar mūsu vērtībām un Eiropas dzīvesveidu.

Komisija veiks šādas darbības.

- ***Mobilizēs galvenos tīklus, lai ar Solidaritātes platformas palīdzību atbalstītu dalībvalstis, izmantojot resursus un zināšanas visā ES ar mērķi panākt vislabākos rezultātus;***
- ***palīdzēs dalībvalstīm ātri un elastīgi izmantot ES līdzekļus, lai varētu ātri iegūt īpaši pielāgotu finansējumu nolūkā atbalstīt dalībvalstu, galveno organizāciju un pilsoniskās sabiedrības centienus īstenot tiesības, kas piešķirtas ar pagaidu aizsardzību;***
- ***izveidos specializētas struktūras, lai gan pirmās iecelšanas, gan galamērķa dalībvalstīs un citi galvenie pakalpojumu sniedzēji varētu pēc iespējas ātrāk izmantot labākos pieejamos instrumentus.***

I DROŠA PATVĒRUMA PIEDĀVĀŠANA EIROPĀ

Krievijas agresijas rezultātā ukraiņi pret savu gribu ir spiesti pamest savu valsti, un daudzi cer, ka viņi galu galā atgriezīsies mājās. Joprojām nav skaidrs, cik drīz tas būs iespējams. Tāpēc atbalstam ir jābūt ***tūlītējam***, taču jāņem vērā arī ***ilgstošas uzturēšanās iespēja***. Tas ir atspoguļots Pagaidu aizsardzības direktīvā, kurā sākotnējā aizsardzība ir paredzēta uz vienu gadu, bet to varētu automātiski atjaunot divas reizes uz sešiem mēnešiem katru reizi. Atbalsts

⁵ Šā darba pamatā ir norādes, ko dalībvalstis sniegušas integrēto krīzes situāciju politiskās reaģēšanas mehānisma (IPCR) ietvaros.

⁶ Tas ietver datus par plūsmām un to cilvēku skaitu, kas atrodas dalībvalstu teritorijās, kā arī par pieejamām izmitināšanas iespējām.

dalībvalstīm apvienos atbalstu pašreizējo problēmu risināšanā ar to paredzamo vidēja termiņa vajadzību apmierināšanu.

Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam⁷ nodrošina spēcīgu satvaru, lai vadītu darbu un palīdzētu uzturēt saikni starp personām, kuras ir pārvietotas no Ukrainas, un uzņēmējkopienām, kuras mēs redzam šodien. Tajā uzsvērts, ka darbību izstrādē būtiski ir iekļaut plašu ieinteresēto personu loku, ieskaitot pašas tikko ieceļojušās personas un diasporas kopienas. Tas ir ļoti svarīgi efektīvai komunikācijai, iespēju nodrošināšanai un līdzatbildībai. Svarīga ir arī koordinācija, lai valsts iestāžu, filantropisko organizāciju un pilsoniskās sabiedrības ieguldījums būtu pēc iespējas efektīvāks, tostarp, ja iespējams, ar Ukrainas iestādēm. Lai pielāgotu savas darbības nolūkā atbalstīt ieceļotājus, Komisija ir mobilizējusi “Erasmus+”, Eiropas Solidaritātes korpusu un kultūras kopienas.

Tikko ieceļojušām personām un viņu uzņēmējkopienām **pēc iespējas ātrāk būtu jāsaņem mērķtiecīga palīdzība**. Tas atspoguļo milzīgo nepieciešamību pēc atbalsta, ko jau sniedz, pirmkārt, Ukrainas tuvākie kaimiņi — Polija, Rumānija, Ungārija un Slovākija, kura galvenais uzdevums ātri mainīsies, lai palīdzētu pārvietotajām personām apmesties. Labākais veids, kā samazināt atkarību no ārējā atbalsta un uzlabot mijiedarbību ar uzņēmējkopienām, ir palīdzēt ieceļotājiem sasniegt noteiktu finansiālās autonomijas līmeni, īpaši, atrodot darbu atbilstoši viņu prasmēm un kvalifikācijai, un nodrošināt viņiem piekļuvi mājokļiem, izglītībai, veselības aprūpei un citiem sociālajiem pakalpojumiem. Ja iespējams, Ukrainas iestādes joprojām var sniegt reģistrus un informāciju, kas palīdzēs dalībvalstīm efektīvāk novirzīt atbalstu, un tiks pieliktas visas pūles, lai palīdzētu tiem, kuriem nav dokumentu.

Viens no galvenajiem faktoriem, lai palīdzētu tikko ieceļojušām personām, būs **informācija** par nodrošinātajām tiesībām. Uz robežas sniegtā informācija jau ir bijusi ļoti vērtīga. Ir izveidota tīmekļa vietne “Atbalsts cilvēkiem, kas bēg no Ukrainas”⁸, lai palīdzētu viņiem izprast savas tiesības ES. Tīmekļa vietnē ir informācija par robežas šķērsošanu, tiesībām ierodoties un ceļojot tālāk. Komisija turpinās sadarboties ar ES aģentūrām, dalībvalstīm, ANO aģentūrām un citiem partneriem, lai nodrošinātu, ka cilvēkiem ir vajadzīgā informācija, kā arī lai apkarotu prokrievisku dezinformāciju, kuras mērķis ir radīt šaubas un nenoteiktību.

ES atbildes reakcijas pamatā būs arī **precīzi dati**, tostarp dati par ieceļojošo personu vajadzībām, īpašo neaizsargātību un veselības stāvokli, ģimenes saiknēm, vecuma grupām un prasmēm, kā arī viņu izvēlētajiem galamērķiem Eiropā. Būs svarīgi, lai dalībvalstis apmainītos ar precīziem, salīdzināmiem un atjauninātiem datiem, lai solidaritāte visās jomās darbotos efektīvi. ES migrācijas sagatavotības un krīzes pārvaldības mehānisma tīklā jau notiek apmaiņa ar vērtīgiem datiem un tajā pievērsīsies konkrētiem jautājumiem, piemēram, nepavadītu nepilngadīgo skaitam, personām ar invaliditāti vai uzņemšanas spējām, kas piemērotas ģimenēm. Solidaritātes platforma un citi galvenie tīkli jau ir izveidoti un darbojas, lai pielāgotu spējas vajadzībām un strādātu pie tādiem jautājumiem kā prasmju trūkuma noteikšana, ko tikko ieceļojušās personas var aizpildīt. Tiks pētīti arī citi veidi, kā vākt datus par iedzīvotāju pārvietošanos.

Daļa no palīdzības tiem, kas ierodas no Ukrainas un ir nonākuši ES, būs atbalsts **kultūras un valodas barjeru** pārvarēšanai. Tas attiecas gan uz pieaugušajiem, gan bērniem. ES var palīdzēt ar tādām iniciatīvām kā atbalstu uzņemšanas centriem, tīmekļa vietņu izveidošanu ar praktiskiem norādījumiem saiknes radīšanai ar vietējo kopienu un sabiedriskajiem

⁷ COM(2020) 758 final, (28.5.2020.).

⁸ [Informācija personām, kas bēg no kara Ukrainā European Commission \(europa.eu\)](https://europa.eu/informacija-personam-kas-beg-no-kara-ukrainā)

dienestiem, ukraiņu valodas pievienošanu rīkiem, kas paredzēti darba meklētājiem, un esošo ukraiņu valodas e-mācību tīmekļu vietņu publiskošanu. Tikko kā ukraiņu valoda jau ir pievienota Eiropas Komisijas e-tulkošanas rīka valodām, un tā ir pieejama valstu publiskajām iestādēm, lai atbalstītu to darbu⁹. Integrācijas finansējums nodrošina, ka valodu apguve ir nekavējoties pieejama visām vecuma grupām. Kultūras mediatori un tulki, tostarp no diasporas un pašu ieceļotāju vidus, var palīdzēt arī starpkultūru integrācijā.

Lai cilvēki, kas ierodas no Ukrainas, varētu iejusties normālā dzīvē, tiem ES ir vajadzīga **piekļuve bankas kontiem**, lai tie varētu saņemt sociālā atbalsta maksājumus vai algas, vai veikt maksājumus. Pagaidu aizsardzības saņēmējiem ir tiesības uz bankas kontu ar pamatfunkcijām¹⁰. Komisija uztur saziņu ar banku nozari, lai nodrošinātu īstenošanu, un tā būs daļa no informācijas kampaņām. Norādījumos par Pagaidu aizsardzības direktīvas īstenošanu dalībvalstīm tiek arī ieteikts padarīt vieglāku bankas konta atvēršanu jau pirms uzturēšanās atļaujas izsniegšanas.

ES plāno ne tikai uzņemt tos, kas bēg no kara, bet arī nodrošināt viņu **drošību** Eiropā. Lielākā daļa cilvēku, kuri ir spējuši šķērsot ES robežu, ir sievietes, bērni un vecāka gadagājuma cilvēki, un aptuveni puse no tiem, kuri ir ieradušies, ir bērni. Ir būtiski, lai neviens no viņiem jaunajā situācijā nesaskartos ar jaunām briesmām. Pierobežas reģionos strādājošās NVO un citas organizācija ir uzsvērušas risku, ka šie cilvēki var kļūt par nepatiesu izmitināšanas vai transporta piedāvājumu upuriem un tādējādi nonākt cilvēku tirgotāju rokās. Īpaši liels risks ir bērniem, nepavadītiem nepilngadīgajiem un bāreņiem, un lai nodrošinātu bērna interešu ievērošanu visos posmos, reģistrācija pie pirmās ieceļošanas ir būtiska. Ikvienam bērnam vajadzētu būt izsekojamam no brīža, kad viņš atstāj Ukrainu, līdz tā ierašanās brīdim galamērķa valstī. Eiropols ziņo, ka cilvēku tirgotāju mērķis uz robežas ir nepavadīti nepilngadīgie, un brīdināja dalībvalstis ziņot par visiem aizdomīgiem gadījumiem. Lai nodrošinātu bērna intereses, pilnībā ir jāievēro valstu tiesību akti un procedūras audžuģimeņu un citu uzņemošo personu pārbaudei un uzraudzībai. Lai sekmētu to vienību un personu efektīvu reģistrāciju, kuras nodrošina izmitināšanu un transportu, pilnībā ir iesaistīts valstu referentu tīkls cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā. Sievietes un meitenes, kas bēg no bruņotiem konfliktiem, ir pakļautas īpašiem riskiem, un ir vajadzīgi mērķtiecīgi pasākumi viņu aizsardzībai.¹¹

Pilnīgai pamattiesību ievērošanai ir jābūt ES atbildes reakcijas stūrakmenim neatkarīgi no tā, kāda ir ieradušos personu valstspiederība vai etniskā piederība. No pirmās ierašanās līdz uzņemšanai un integrācijai visos ES pasākumos īpaša uzmanība tiks pievērsta nediskriminācijai un konkrētām, mazāk aizsargātām un lielākam diskriminācijas riskam pakļautām, grupām, tostarp **romiem un citām minoritātēm**, kā arī **LGBTIK** kopienai.

2. ĪPAŠA AIZSARDZĪBA BĒRNIEM

Tā kā puse no tiem, kas pametuši Ukrainu Krievijas iebrukuma dēļ, ir bērni, ES ir apņēmības pilna piešķirt prioritāti tam, lai nodrošinātu, ka šie bērni tiek labi aprūpēti. Tas prasīs īpašas pūles, sākot jau no identifikācijas un reģistrācijas brīža. Visiem sabiedriskiem pakalpojumiem, kā arī pilsoniskai sabiedrībai ir jābūt gatavai reaģēt un nodrošināt viņu

⁹ *Machine translation for public administrations — eTranslation* (europa.eu)

¹⁰Sk. Maksājumu kontu direktīvu 2014/92/ES.

¹¹ Sk. Komisijas priekšlikumu direktīvai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu, COM (2022)105, (8.3.2022).

tiesību un interešu aizsardzību. Lai atbalstītu sociālo iekļaušanu, veicinātu aprūpi un psihosociālas konsultācijas, kā arī izglītību, ir pieejams ES finansējums.

Katrs bērns, kas bēg no Ukrainas, ir cietis no kara un tā sekām. Bērniem ir **jānodrošina ātra piekļuve viņu tiesībām** bez diskriminācijas, tostarp nepieciešamais psihosociālais atbalsts, veselības aprūpe un izglītība (sk. turpmāk)¹². Personālam, kas ir apmācīts darbam bērnu aizsardzības jomā, bērniem ir jānodrošina viņu vecumam atbilstoša informācija par viņu situāciju. Īpaša uzmanība un atbalsts ir vajadzīgs tiem, kuri ir bāreņi, nepavadīti vai nošķirti no savām ģimenēm, un īpašs nodrošinājums ir vajadzīgs personām ar īpašām vajadzībām vai invaliditāti.

Dalībvalstu bērnu birojiem un bērnu aizsardzības dienestiem ir galvenā loma, lai nodrošinātu pienācīgu atbalstu un aizsardzību visiem bērniem, kas ierodas no Ukrainas. Arī jaunatnes organizācijām un jaunatnes darbiniekiem var būt būtiska nozīme, sniedzot konkrētu palīdzību un psiholoģisku atbalstu bērniem, kas ierodas no Ukrainas¹³. Psiholoģisku traumu pārvarēšanā un integrācijas veicināšanā būtiska nozīme var būt arī kultūras un sporta pasākumiem. Īpaši svarīgas ir labi koordinētas un skaidri noteiktas atbildības jomas un kontaktpunkti.

ES stratēģija par bērnu tiesībām paredz visaptverošu pasākumu sistēmu, lai nodrošinātu, ka pilnībā tiek ņemtas vērā bērnu vajadzības. Saskaņā ar Eiropas Garantiju bērniem¹⁴ tagad ir iecelti **valstu koordinatori**, un šogad jau pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā galvenā uzmanība tika pievērsta valstu rīcības plāniem, kuros galvenā uzmanība tika pievērsta migrantu izcelsmes bērniem. Tagad tiem būs īpaša loma centienu stimulēšanā un koordinēšanā valsts līmenī un ar reģionālajām un vietējām iestādēm, kā arī paraugprakses apmaiņā ES līmenī. Turklāt 31. martā tiks izveidots ES Bērnu tiesību tīkls, kas apvienos valstu pārstāvjus, starptautiskās organizācijas, NVO, ombudus un pašus bērnus.

Problēmas saistībā ar milzīgu iecelotāju skaitu nedrīkst kavēt visu **nepavadīto bērnu** reģistrāciju. Viņiem būtu jāsaņem drošs atbalsts pilnā apmērā, un pēc iespējas ātrāk vajadzētu nodrošināt bērnu aizsardzības dienestu pārstāvja klātbūtni. Nošķirtu bērnu gadījumā (tie, kas ierodas kopā ar pieaugušajiem, kuri nav viņu parastie aprūpētāji) valsts iestādēm jāpārbauda attiecīgie dokumenti, lai apstiprinātu bērna identitāti, un vecāku piekrišanu. Ģimenes locekļu meklēšanas programmām būtu jācenšas apvienot nepavadītus nepilngadīgos ar to ģimenes locekļiem citur ES. Tam var būt vajadzīgs laiks, un tādēļ, nosakot ilgtermiņa risinājumus šiem bērniem, ir nepieciešama īpaša piesardzība. Komisija sadarbosies ar starptautiskām organizācijām un dalībvalstīm, lai apvienotu karā izkaisītās ģimenes.

Ņemot vērā bērnu neaizsargātību un īpašās vajadzības, attiecībā uz **bērniem no iestādēm** Ukrainā, piemēram, bērnu namiem vai citām patversmēm, jo īpaši tiem, kuriem ir invaliditāte, ir nekavējoties jāvērsas bērnu aizsardzības iestādēs. Bērna interesēs bieži vien ir pagaidu aprūpe audžuģimenē vai cita uz kopienu balstītu aprūpe, nodrošinot nepieciešamos aizsardzības pasākumus.

¹² Paziņojums par operatīvajām vadlīnijām pagaidu aizsardzības īstenošanai, C(2022) 1806, (21.3.2022)

¹³ Ieinteresētās personas un Eiropas Jaunatnes gada valstu koordinatori tiek mudināti arī pārveidot darbības valsts līmenī, lai mobilizētu jauniešus piedāvāt atbalstu un izrādīt solidaritāti.

¹⁴ COM(2021) 142, 24.3.2021. Sk. arī Komisijas paziņojumu par bērnu aizsardzību, COM(2017) 211, 12.4.2017. Saskaņā ar Eiropas Garantiju bērniem dalībvalstis grūtībās nonākušiem bērniem nodrošina piekļuvi bezmaksas pirmsskolas izglītībai un aprūpei, izglītībai, bezmaksas veselības aprūpei, veselīgam uzturam un pienācīgam mājoklim. Migrantu izcelsmes bērni ir viena no galvenajām mērķgrupām.

Dalībvalstis tiek aicinātas būt īpaši modras attiecībā uz **bērniem, kas pakļauti** cilvēku tirdzniecības vai nolaupīšanas **riskam**. Bezvēsts pazudušu bērnu meklēšanai būtu plaši jāpopularizē ES mēroga bērnu palīdzības dienests (tālruņa numurs 116000). Atjaunotā Šengenas Informācijas sistēma, kas sāks darboties tuvākajos mēnešos, dos iespēju ievadīt brīdinājumus ne tikai par pazudušiem bērniem, bet arī sniegt “preventīvus” brīdinājumus. Tas būtu pilnībā jāizmanto.

Papildus vispārējām vadlīnijām par pagaidu aizsardzības saņēmēju pārsūtīšanu Komisija gatavo īpašas standarta darbības procedūras **nepavadītu nepilngadīgo pārsūtīšanai**. Tās tiek izstrādātas kopā ar dalībvalstīm un ES un ANO aģentūrām, lai nodrošinātu, ka bērnu intereses ir pirmajā vietā. Tās tiks kopīgotas ar visām attiecīgajām iestādēm, lai nodrošinātu, ka ir sagatavota sistēma, ka visu nepavadīto un nošķirtu bērnu lietas neatkarīgi no tā, cik steidzamas tās būtu, tiktu izskatītas, ievērojot nepieciešamos drošības pasākumus. Solidaritātes platforma par prioritāti noteiks nepavadītu nepilngadīgo drošu pārsūtīšanu (sk. turpmāk).

3. PIEKĻUVE IZGLĪTĪBAI

Tā kā Ukrainas bēgļu vidū ir tik liels bērnu īpatsvars, izglītības sistēmas saskaras ar **milzīgu loģistikas izaicinājumu un arī lielu sociālo atbildību**. Pirmsskolas izglītības vai skolas gaitu ātra atsākšana bērniem būs svarīgs faktors stabilitātes atjaunošanā, palīdzot mazināt psiholoģisko spriedzi. Paredzams, ka lielākā daļa bērnu nāk no nošķirtām ģimenēm un daudzi ir nepavadīti. Skolas, profesionālās izglītības un apmācības iestādes un pirmsskolas izglītības iestādes var palīdzēt izveidot saikni starp pārvietotajiem bērniem un jauniešiem un sociālajiem un veselības aprūpes pakalpojumiem, tostarp psihosociālo atbalstu, kā arī radīt kopienas apziņu. To bērnu skaits, kuriem ir tiesības uz izglītību, ir mērāms miljonos, tādēļ ir nepieciešams būtiski paplašināt gan infrastruktūru, gan darbinieku skaitu. Tam būs vajadzīga Eiropas komandas pieeja, ar ES līdzekļiem atbalstot dalībvalstis valsts un vietējā līmenī un izmantojot esošo atbalstu.

Dažos reģionos bērnu skaits varētu būt lielāks nekā citos. Sākumā viņi pārsvarā atradīsies valstīs, kas robežojas ar Ukrainu, un šīm dalībvalstīm ir nepieciešama tūlītēja palīdzība, taču drīzumā citi galamērķi Eiropā varēs uzņemt lielākas bērnu grupas un būs nepieciešams mērķtiecīgs atbalsts. **Neatliekama prioritāte** ir piedāvāt šiem bērniem vietu, kur viņi jūtas droši un var piekļūt izglītībai, un pēc tam novērst valodas barjeras un psiholoģiskās traumas. Dažādas vietējās situācijas prasīs dažādas tiešās integrācijas vietējā izglītības sistēmā un pagaidu uzņemšanas klašu kombinācijas, lai vispirms sagatavotos integrācijai vispārējā izglītības sistēmā. Ir svarīgi pēc ierašanās uzrunāt ģimenes un sniegt vecākiem un aizbildņiem visu nepieciešamo informāciju¹⁵. Daudzi bērni kādu laiku nebūs ieguvuši formālo izglītību, un viņiem būs vajadzīga īpaša palīdzība, lai panāktu nokavēto. Citiem būs īpašas vajadzības. Svarīga nozīme šajā situācijā var būt neformālās izglītības centriem. Būtiska ir arī piekļuve ārpuskolā nodarbībām, piemēram, sporta un kultūras pasākumiem, kā arī psihosociālajai aprūpei un valodu kursiem. Papildu atbalsts, tostarp ukraiņu valodā runājošu skolotāju pieņemšana darbā, palīdzētu integrēties un pārvarēt valodas barjeras.

¹⁵ ES akadēmijas e-mācību platforma sniegs izglītojošu atbalstu, tostarp bēgļu bērnu, viņu pieaugušo ģimenes locekļu un aprūpētāju integrācijai. Tajā var izvietot arī izglītojošus plašsaziņas līdzekļu kanālus (aplādes, tiešraides un video sarunas).

Dalībvalstis apsver, kāda elastība ir vajadzīga un kā ātri pielāgot **juridiskos un administratīvos noteikumus**, lai nodrošinātu piekļuvi skolu sistēmām un mobilizētu papildu skolotājus, tostarp atzīstot Ukrainā iegūtās izglītības kvalifikācijas. Tas ietvers arī izpēti par iespējamajiem finansiāliem šķēršļiem izglītībai. Jau jāsāk darbs, lai sagatavotos raitam nākamā mācību perioda sākumam, izvērtējot kapacitāti, sagatavojot skolotājus un nosakot atbildes uz konkrētu grupu vajadzībām, kā arī risinot valodu apmācības vai tulkošanas vajadzības. Lai nodrošinātu iekļaujošu skolu vidi, šie aspekti būs nozīmīgi. ES **kohēzijas politikas fondi** var palīdzēt finansēt plašu pasākumu klāstu, lai atbalstītu integrāciju izglītībā. Tas ietver valodu kursus. “Erasmus+” var palīdzēt darbiniekiem īslaicīgi strādāt tur, kur uzturas liels skaits pārvietoto personu, un Komisija atbalstīs centienus atrast piemērotu personālu un speciālās zināšanas, izmantojot “Erasmus+” valstu aģentūras¹⁶. Ja iestādes jau piedalās “Erasmus+” sadarbības projektos, tos var pielāgot jaunām vajadzībām, arī cieši sadarbojoties ar kohēzijas politikas fondiem. Komisija pulcēs dalībvalstis, lai veicinātu pieredzes apmaiņu un apzinātu, kas ir vajadzīgs, lai turpinātu pārvietoto bērnu izglītību. Tā atbalstīs dalībvalstis, apkopojot visā Eiropā pieejamās zināšanas par pārvietoto bērnu efektīvu integrāciju valstu izglītības sistēmās, tostarp izmantojot uzņemšanas nodarbības un digitālo izglītību, kā arī augstāko izglītību. Komisija organizēs mācīšanos no līdzbiedriem un apkopos politikas norādes par bērnu un pusaudžu integrāciju skolās, tālākizglītībā vai studējot.

Lai gan prioritāte būs palīdzēt bērniem apgūt uzņēmējas valsts valodu, lai varētu sākt vispārējo izglītību, viņiem būs arī jāturpina attīstīt prasmes dzimtajā valodā un vismaz pārejas periodā būs vajadzīgi **mācību materiāli** ukraiņu valodā. Sadarbībā ar Ukrainas iestādēm ES Publikāciju birojs ir gatavs Ukrainas skolēniem, kuri pašlaik atrodas ES, drukāt mācību grāmatas. Mācību materiālus un valodu kursus, attiecībā uz kuriem Komisija var iegūt tiesības, var publicēt arī elektroniski *School Education Gateway* — publiskā platformā, kas sniedz bezmaksas informāciju un profesionālās pilnveides materiālus skolotājiem un citām izglītības jomā ieinteresētajām personām. *Gateway* darbosies kā vienas pieturas aģentūra, kas sasaistīs Ukrainas izglītojošos materiālus ar dalībvalstu materiāliem ukraiņu valodā. Nākamā iniciatīva tiks īstenota ar **ES izglītības tehnoloģiju nodrošinātājiem**, pamatojoties uz darbu, ko izstrādājusi Ukrainas valdība, dalībvalstis un citi atzīti avoti, lai nodrošinātu mērķtiecīgu digitālās izglītības saturu mērogojamās vietējās platformās. Tas būs atkarīgs arī no bērnu piekļuves aprīkojumam, lai izmantotu digitālās izglītības piedāvājumus. Šim nolūkam varētu organizēt iedzīvotāju, uzņēmumu un publisko iestāžu nelietotu, atjaunotu un jaunu ierīču ziedojumus. Nodrošinot piekļuvi tiešsaistes izglītībai un mācībām var arī palīdzēt telecentri un vietējie centri, kuros cilvēki var uzlabot savas digitālās prasmes.

Būs svarīgi izmantot Ukrainas skolotāju spējas, kuri ir to tikko ieceļojušu personu vidū, kas ierodas Eiropā. *eTwinning community* kopiena var palīdzēt ar grupām, kas izveidotas platformas drošajā telpā, lai atbalstītu skolotājus, kuri saskaras ar izaicinājumu integrēt tikko ieceļojušas personas un pievērsties klasē kara tēmai. Šajā darbā var piedalīties gan Ukrainas skolotāji, kas jau ir iesaistīti *eTwinning* kopienā, gan arī ikviens cits skolotājs, kurš ir atstājis valsti un izveidojis saikni ar kādu skolu.

Papildus atbalstam pamatizglītības un vidējās izglītības iegūšanai **augstākās izglītības iestādes** jau meklē veidus, kā uzņemt un integrēt savās studentu pilsētīnās studentus un akadēmisko personālu, kas bēg no Ukrainas. Ir vajadzīga elastība, lai atvieglotu piekļuvi kursiem un piedāvātu iespējas studentiem, uz kuriem attiecas pagaidu aizsardzība un kuriem ir jāturpina izglītība. Tas liks ātri apsvērt, kā atzīt un ņemt vērā Ukrainā iegūtos augstākās

¹⁶ Var izmantot arī pieaugušo izglītības platformu [EPALE](#) (Eiropas Pieaugušo izglītības e-platforma).

izglītības kredītpunktus un kvalifikācijas¹⁷. "Erasmus+" finansējuma programmas elastīgums un sinerģija ar kohēzijas politikas fondiem tiks izmantota, lai atbalstītu studentu izglītību un to augstākās izglītības iestāžu darbinieku integrāciju, kuri arī bēg no kara. Turklāt "Erasmus+" veicinās augstākās izglītības iestāžu un personāla mācīšanos no līdzbidriem starp dalībvalstīm.

4. PIEKĻUVE VESELĪBAS APRŪPEI

Daudzi no tiem, kas bēg no kara pret Ukrainu, Eiropā ierodas neaizsargātā veselības stāvoklī. Daudzi ceļā ir saskārušies ar reālām grūtībām vai pat ir ievainoti. Dažiem ir veselības problēmas; viņiem ir nepieciešama nepārtraukta ārstēšana; tās var būt arī grūtnieces. Daudzu cilvēku garīgo veselību var apdraudēt viņu nesena pieredze. Bērniem ir īpašas vajadzības, un psihosociālā aprūpe, uzturam un aprūpei saistībā ar īpašām vajadzībām vai invaliditāti ir jābūt īpašām prioritātēm.

Pagaidu aizsardzības direktīvā ir uzsvērtas tās darbības jomā esošo personu tiesības uz sociālo un medicīnisko aprūpi, tostarp garīgās veselības aprūpi. Komisija iesaka dalībvalstīm nodrošināt plašu piekļuvi slimības pabalstiem un piesaistīt tos uzņēmējas dalībvalsts valsts veselības aprūpes sistēmai. Tas prasīs arī skaidru informāciju iecerotājiem par procedūru un nosacījumiem, lai piekļūtu veselības aprūpei. Dažās pašreizējās ES integrācijas iniciatīvās jau ir ietverts stabils veselības komponents¹⁸. Vienlaikus Komisija izpētīs, kā var atzīt Ukrainas veselības aprūpes darbinieku, tostarp garīgās veselības speciālistu, kvalifikāciju, lai viņi varētu pildīt savu lomu jauno vajadzību apmierināšanā.

Tūlītēja prioritāte ir ārstēt tos, kam steidzami nepieciešama specializēta stacionāra ārstēšana un aprūpe neatkarīgi no tā, vai tā ir neatliekamā palīdzība vai hronisku slimību ārstēšana. Komisija ir izveidojusi solidaritātes **mehānismu**¹⁹ **ES iekšējiem medicīniskiem pārvedumiem** no dalībvalstīm, kas robežojas ar Ukrainu un kurās veselības aprūpes sistēmas ir īpaši noslogotas. Dalībvalstis jau ir darījušas pieejamas 10 000 vietas, tostarp vietas vēža un apdegumu pacientiem, kā arī pediātriskās nodaļas un gultasvietas jaundzimušajiem un viņu mātēm. Grūtību skartajās dalībvalstīs ir piegādātas arī vakcīnas, zāles un medicīniskais aprīkojums, tostarp neatliekamās medicīniskās palīdzības transportlīdzekļi.

Komisija aicina dalībvalstis pilnībā izmantot jaunās standarta operāciju procedūras attiecībā uz medicīniskiem pārvedumiem, izmantojot **agrīnās brīdināšanas un reaģēšana sistēmu** saskaņā ar šo mehānismu. Tās ļauj dalībvalstīm pieprasīt atbalstu efektīvai un drošai pacientu veselības karšu pārsūtīšanai un izklāsta galvenos aspektus, kas jārisina, piemēram, stāvokli, ārstniecības nepieciešamību un ģimenes stāvokli. Medicīniskais aprīkojums ir būtiska daļa no **Savienības civilās aizsardzības mehānisma (UCPM)** darba, kura mērķis ir atbalstīt dalībvalstis. Lai gan saņēmēja dalībvalsts sedz ienākošo pacientu ārstēšanas un aprūpes izmaksas, medicīnisko evakuāciju un medicīnisko preču piegādi var atbalstīt un līdzfinansēt no *UCPM*. Tas ir palīdzējis dalībvalstīm ziedot zāles, standarta vakcināciju un aprīkojumu, lai palīdzētu risināt steidzamas medicīniskas vajadzības. Lai palīdzētu paātrināt pacientu medicīnisko pārsūtīšanu, Komisija, cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm un PVO Eiropas biroju, ir gatava atbalstīt **triāžas centru** izveidi visvairāk skartajās dalībvalstīs pacientiem tieši pie robežas, lai veiktu pirmo diagnozi, noteiktu steidzamību un identificētu slimnīcas,

¹⁷ To atbalstīs Nacionālo akadēmiskās atzišanas informācijas centru tīkls.

¹⁸ Piemēram, pilsētprogramma, partnerība iekļaušanas jomā.

¹⁹ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news/ukraine-commission-sets-european-solidarity-mechanism-intra-eu-medical-transfers-refugees-and-2022-03-08_en

kurām nepieciešama nosūtīšana. *UCPM* var arī palīdzēt dalībvalstīm izvietot medicīnisko personālu uz vietas.

Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs (*ECDC*) pastāvīgi uzrauga situāciju veselības jomā, tostarp risku, ko humanitārās situācijas dēļ rada infekcijas slimības. Tā sniedz praktiskus norādījumus sabiedrības veselības jomā un atbalstu uz vietas valstīm, kuras saskaras ar lielu pārvietoto personu pieplūdumu. Tas ir atkarīgs no tā, vai dalībvalstis ievieš stingras uzraudzības sistēmas²⁰, kā arī pieprasīs nepieciešamo atbalstu uz vietas, lai palīdzētu risināt slimību uzliesmojumus un palielinātu vakcināciju. *ECDC* ir arī izdevis **vadlīnijas par infekcijas slimību profilaksi un kontroli**²¹, lai palielinātu sabiedrības veselības aprūpes sniedzēju informētību par nepieciešamību nodrošināt piekļuvi pakalpojumiem un vakcinācijas programmu nepārtrauktību, kā arī garīgās un psihosociālās veselības atbalstu.

Salīdzinot ar ES, **vakcinācijas** līmenis Ukrainā ir zems, jo īpaši attiecībā uz tuberkulozi, poliomiēlītu, masalām un Covid-19. Bērnu standarta vakcinācija būtu jāuzskata par prioritāti, un īpašas vakcinācijas kampaņas palīdzētu valstu veselības aprūpes speciālistiem to izvērst. Šajā posmā daudzi cilvēki uzturas uzņemšanas centros vai citās kopīgās izmitināšanas vietās un var būt īpaši neaizsargāti pret inficēšanās risku. Komisijas Veselības ārkārtas situāciju gatavības un reaģēšanas iestāde atbalsta vakcīnu iepirkšanu un piegādi, ņemot vērā to, ka bērnu vakcinācijai un pilnīgas aizsardzības panākšanai ir vajadzīgas vairākas devas, kas sadalītas vairāku mēnešu laikā. Vakcīnu ieviešanas galvenā būtība ir tāda, lai tās būtu viegli pieejamas visiem, kas ierodas no Ukrainas, un tāpēc ir vajadzīga laba saziņa un plānošana visās teritorijās, kurās cilvēki uzturas pastāvīgāk. Situācija palielinās ES vispārējās vajadzības pēc zālēm, un ES un dalībvalstis sadarbosies, lai uzraudzītu un risinātu piegādes jautājumus. To var paplašināt, lai iegādātos papildu vakcīnas un zāles, ja dalībvalstis pauž šādu vajadzību.

Ļoti svarīga ir viegla, ātra un bezmaksas piekļuve **Covid-19** vakcinācijai tiem, kuri vēl nav pabeiguši pirmo vakcinācijas kursu vai saņēmuši revakcinācijas devu. Īpaši svarīgi ir nodrošināt visneaizsargātāko personu drošību. Covid-19 vakcīnu krājumi ES ir pietiekami, lai apmierinātu to cilvēku vajadzības, kuri ierodas no Ukrainas. Komisija iesaka dalībvalstīm nodrošināt bezmaksas Covid-19 testēšanu ierašanās procesā.

Komisija pastiprinās mērķtiecīgas darbības **garīgās veselības un traumu atbalsta** jomā tiem, kas bēg no kara, sadarbojoties ar NVO un pilsonisko sabiedrību. Tās ietvers atbalstu spēju palielināšanai uz vietas, lai sniegtu atbalstu garīgās veselības krīzes situācijā, un ukraiņu valodā runājošu garīgās veselības speciālistu tīkla izveidi ES.²² Iniciatīva programmas “ES — veselībai” ietvaros apkopos un īsteno paraugpraksi garīgās veselības un labklājības jomā, īpašu uzmanību pievēršot viņu piedzīvotajām traumām.

ES Veselības politikas platforma²³ ir izveidojusi īpašu tīklu, lai apmainītos ar informāciju un koordinētu jaunas iniciatīvas par sabiedrības veselības problēmām.

5. PIEKĻUVE DARBVIETĀM

²⁰ Tas var attiekties arī uz notekūdeņu vides uzraudzību, lai noteiktu vīrusu klātbūtni.

²¹ [Operational public health considerations for the prevention and control of infectious diseases in the context of Russia's aggression towards Ukraine \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/health/epr/operational_public_health_considerations_for_the_prevention_and_control_of_infectious_diseases_in_the_context_of_russia_s_aggression_towards_ukraine_en)

²² Komisija arī strādās ar izmēģinājuma projektu PVO, UNICEF un citu ANO aģentūru izstrādātajam minimālo pakalpojumu kopumam garīgās veselības un psihosociālās veselības jomā.

²³ Pašlaik ir izveidots īpašs tīkls “Atbalsts Ukrainai, ES kaimiņos esošajām dalībvalstīm un Moldovai”.

Tiesības piekļūt darba tirgum ir būtisks to tiesību aspekts, kas tiek piedāvātas tiem, kuriem ir ES pagaidu aizsardzība. Lai novērstu iespējamu saspīlējumu, ir pienācīgi jāizskaidro un jāpaziņo faktiskie savstarpējie ieguvumi, ko sniedz no Ukrainas kara bēgošo personu līdzdalība darba tirgū. Nodarbinātība agrīnā posmā pēc ieceļošanas var būtiski ietekmēt neseno ieceļojušo cilvēku dzīvi, ļaujot viņiem būt ekonomiski neatkarīgiem un integrēties vietējā kopienā, vienlaikus samazinot ekonomisko slogu uzņēmējām kopienām. Čehijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Polijas, Rumānijas un Slovākijas (dažas no valstīm, kas uzņem vislielāko skaitu tikko ieceļojušo personu) sociālo lietu ministru kopīgajā deklarācijā tika uzsvērts, cik svarīgs ir piedāvājums piekļūt darba tirgum. Savā deklarācijā²⁴ viņi arī uzsver, ka ir vajadzīgs ES atbalsts.

Pagaidu aizsardzības direktīvā ir noteikts, ka personām ar pagaidu aizsardzību vajadzētu būt iespējai **iesaistīties algotā vai pašnodarbinātā darbā**, kā arī **arodmācībās**. Komisija aicina dalībvalstis ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem steidzami veikt valsts pasākumus, lai īstenotu šos noteikumus. Svarīgi ir informēt attiecīgās personas par viņu tiesībām, lai tie, kas ierodas, varētu sākt strādāt pēc iespējas ātrāk.

Viņiem vajadzētu būt iespējai paļauties arī uz **vienlīdzīgu attieksmi** attiecībā uz darba samaksu un citiem darba apstākļiem. Komisija iesaka dalībvalstīm pēc iespējas plašāk interpretēt Pagaidu aizsardzības direktīvā paredzētās tiesības piekļūt ES darba tirgum, piemērojot izņēmumus attiecībā uz brīvu pārvietošanos iekšējā tirgū tikai pienācīgi pamatotos apstākļos. ES pagaidu aizsardzības saņēmējiem ir tiesības piekļūt ES darba tirgum. Komisija arī mudina piešķirt šādu piekļuvi aizsardzības saņēmējiem saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Tas veicinātu finansiālo autonomiju un vienmērīgāku integrācijas procesu visiem tiem, kas saņem kāda veida aizsardzību Eiropas Savienībā.

Palīdzēt tikko ieceļojušām personām apgūt prasmes, kas vajadzīgas, lai iekļūtu ES darba tirgū, ir svarīgs ES kohēzijas politikas finansējuma un jaunās programmas “Kohēzijas rīcība bēgļu atbalstam Eiropā” (*CARE*), kā arī Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda uzdevums. Tas varētu ietvert **palīdzību, kuras mērķis ir sagatavoties nodarbinātībai** vai uzņēmējdarbībai, izmantojot valodu kursus, konsultācijas, pamata apmācību vai uzņēmējdarbības atbalstu, un dalībvalstīm būtu iespēja elastīgi pielāgot atbalstu savām vajadzībām. Valodu prasmes un digitālās pamatprasmes var arī veidot, izmantojot Prasmju pilnveides paktā paredzētos tīklus, ar kuriem savieno reģionālās un pilsētu iestādes, izglītības organizācijas un NVO, kas iesaistītas to cilvēku atbalstīšanā, kuri ir aizbēguši no Ukrainas. Komisija ir pievienojusi ukraiņu valodu **ES prasmju profila noteikšanas rīkam** trešo valstu valstspiederīgajiem, lai palīdzētu Ukrainas darba meklētājiem un tiem, kas vēlas turpināt studijas.

Ņemot vērā to sieviešu lielo skaitu, kuras bēg no kara pret Ukrainu un kuras ES faktiski ir vientuļie vecāki, **piekļuve bērnu aprūpei** un pirmsskolas izglītībai būs būtiska, lai viņas varētu piedalīties darba tirgū. Ar *CARE* līdzekļiem var atbalstīt gan pakalpojumus, gan infrastruktūru šajā jomā.

Darba devējiem un mācību iestādēm jāspēj izprast no Ukrainas ieceļojušo personu prasmes. Komisija izstrādā jaunas pamatnostādnes, lai atvieglotu Ukrainā iegūtu **profesionālo kvalifikāciju atzīšanu**, un turpinās darbu ar Eiropas Izglītības fondu, lai salīdzinātu Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru ar Ukrainas valsts kvalifikāciju ietvarstruktūru. Turklāt Komisija pēta iespējas, kādas ir Eiropas digitālajiem apliecinājuma dokumentiem mācībām,

²⁴ <https://www.lm.gov.lv/en/article/joint-statement-ministers-social-affairs-czech-republic-baltic-states-poland-romania-and-slovakia>

lai atkārtoti izsniegtu diplomus digitālā formātā tiem, kuriem nav vajadzīgo dokumentu, jo viņi ir bēguši no kara. Eiropas Izglītības fonds strādā pie resursu centra izveides, lai palīdzētu gan ukraiņiem, kas meklē palīdzību savas kvalifikācijas atzīšanai, gan tiem, kuriem nepieciešama palīdzība to interpretācijā.

Pagaidu aizsardzības direktīvā paredzētas tiesības uz izglītības iespējām pieaugušajiem, kā arī uz arodmācībām. Atbalsts pārkvalifikācijā tiem, kas ierodas no Ukrainas, var arī palīdzēt apmierināt ES darba tirgus vajadzības un **prasmju trūkumu**. Eiropas Darba iestāde ir apzinājusi ²⁵ 28 profesijas, kas veido 14 % no ES darbvietām un kurās trūkst darbaspēka. ES profesionālās izglītības un apmācības aģentūra *Cedefop* analizē miljoniem brīvo darbvietu visā Eiropā, lai noskaidrotu, kādas prasmes un kādā jomā ir vajadzīgas. Valsts nodarbinātības dienestiem būs svarīga loma aktīvā darba tirgus politikā, gādājot par to, lai tiktu izmantotas tikko ieceļojušo personu prasmes, un darbojoties kā darba tirgus starpniekiem. Komisija ir lūgusi visus valsts nodarbinātības dienestus vākt informāciju par veiktajiem pasākumiem un nāks klajā ar īpašiem norādījumiem par Ukrainas darba ņēmēju integrāciju darba tirgū, tostarp lauku apvidos. Ukrainas jaunuzņēmumus varētu atbalstīt arī ar īpašu atbalsta shēmu, kuras pirmajā posmā tiktu izmantoti instrumenti, kas pieejami programmā “*Erasmus* jauniešiem uzņēmējiem”. Eiropas Biznesa atbalsta tīkls var sniegt atbalstu jauniešiem uzņēmējiem, kas uzsāk uzņēmējdarbību.

Līdztekus no Ukrainas ieceļojušo personu prasmju apzināšanai un palīdzot viņiem saziņā ar nodarbinātības dienestiem, pieejamajām darbvietām un darba devējiem, Komisija sāks **ES talantu fonda** izmēģinājuma iniciatīvu. Šis tīmekļa rīks ļaus kandidātiem iepazīstināt ar savām prasmēm un gatavību strādāt. Izmēģinājuma iniciatīvā tiks ņemtas vērā pašreizējās veiksmīgās iniciatīvas dalībvalstīs, piemēram, Portugālē un Rumānijā. To izstrādās sadarbībā ar dalībvalstīm, iesaistot sociālos partnerus un visas attiecīgās ieinteresētās personas, un tā tiks izveidota un sāks darboties līdz vasarai. Platforma varētu sniegt īpašu palīdzību prioritārām nozarēm, piemēram, palīdzēt identificēt skolotājus pārvietotajiem bērniem vai valodu kursiem, kā arī tulkus un aprūpes speciālistus, kas atbalstītu svarīgākos pakalpojumus tikko ieceļojušajām personām.

Komisija sadarbosies ar **sociālajiem partneriem**, lai informētu aizsardzības saņēmējus un **privāto sektoru** par tiesībām saskaņā ar pagaidu aizsardzību un programmām, kas izveidotas, lai saskaņotu darba piedāvājumus un prasmju profilus. Citi galvenie informācijas izplatītāji ir Eiropas Integrācijas tīkls un Eiropas Integrācijas partnerība. Komisija pastiprinās partnerību, lai ietvertu no Ukrainas bēgošo cilvēku integrāciju darba tirgū. Visi minētie tīkli varētu palīdzēt kopā ar pilsonisko sabiedrību izstrādāt mentorēšanas programmas, pamatojoties uz pašreizējo sadarbību ar Ukrainas diasporu.

6. PIEKĻUVE IZMITINĀŠANAI UN MĀJOKLIM

Cilvēkiem, kas bēg no Ukrainas, ir vajadzīga tūlītēja pajumte. Daudzas no pirmajiem ieceļojušajām personām apmetās pie ģimenes vai draugiem. Tomēr arvien biežāk ieceļojušās personas dodas bēgļu gaitās, nezinot savu galamērķi. Pagaidu aizsardzības direktīvā ir paredzētas tiesības uz piemērotu izmitināšanu, kas atbilst ieceļotāju īpašajām vajadzībām, vai līdzekļiem mājokļa iegūšanai. Tā ir arī daļa no Solidaritātes platformas darba: izmitināšana un mājokļi būs noteicošais faktors tam, kā dalībvalstis var palīdzēt dalīt atbildību par cilvēku uzņemšanu.

²⁵ Ziņojums par darbaspēka trūkumu un pārpalikumu, Eiropas Darba iestāde, 2021. gada novembris.

Lai apmierinātu personu, kas ierodas, neatliekamās vajadzības, tūkstošiem privātpersonu jau nodrošina mājokli un palīdzību, papildinot dalībvalstu oficiālās uzņemšanas spējas. Šī dāsnība apliecina solidaritāti un vienotu mērķa apziņu, ko Eiropa ir parādījusi, saskaroties ar šo bezprecedenta situāciju. Jauna **iniciatīva “Drošas mājas”** atbalstīs tos eiropiešus, kuri padāvā savus mājokļus, un tajā tiks ņemtas vērā iniciatīvas, ko jau ir uzsākušas dažas dalībvalstis, reģionālie un vietējie dalībnieki, tiks maksimāli izmantoti esošie šim nolūkam paredzētie ES fondi un atbilstoši vajadzībām mobilizēts mērķtiecīgs finansējums un tiešsaistes resursi. Tā arī atbalstīs jaunas, inovatīvas partnerības vietējā valsts un ES līmenī un izmantos kopienu sponsorēšanas programmu pieredzi.

Lai stiprinātu publiskās uzņemšanas sistēmas, tiks mobilizēts Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds, kā arī kohēzijas politikas līdzekļi. Dalībvalstis, kurām jāpalielina uzņemšanas spējas, lai nodrošinātu pajumti, piegādes un pakalpojumus, var izmantot noteikumus, kas paredzēti steidzamam publiskajam iepirkumam, kā tas tika darīts migrācijas krīzes laikā 2015.–2016. gadā.

Dalībvalstis tiek mudinātas ar Solidaritātes platformas palīdzību koordinēt to cilvēku tālāku pārvietošanos, kuri bēg no kara pret Ukrainu, izveidojot transporta savienojumus starp viņu galvenajiem ierašanās, tranzīta un galamērķa punktiem. Tajā būtu jāņem vērā uzņemšanas spējas dalībvalstīs. Šādai koordinācijai būtu jānodrošina cilvēka cienīga ceļošana uz izvēlēto galamērķi, labāka centienu sadale visā Eiropā un lielāka paredzamība attiecībā uz ieceļojušo personu skaitu galamērķa un tranzīta dalībvalstīs.

Tomēr drīz var būt vajadzīgi *pastāvīgāki mājokļu risinājumi*, un tie ir jāņem vērā dalībvalstu plašākā mājokļu politikā, ņemot vērā gan ieceļojušo personu, gan uzņēmēju kopienu vajadzības, kurās situācija mājokļu jomā jau ir noslogota. Eiropas Reģionālās attīstības fonds palīdz nodrošināt sociālos mājokļus ģimenēm un indivīdiem kopienā, un fonds var segt gan mājokļa iegādi, gan atjaunošanu. Turklāt varētu paredzēt pamata īres maksu par izmitināšanu. Eiropas Sociālais fonds var atbalstīt kopienā balstītus pakalpojumus un izmitināšanu, jo īpaši personām ar īpašām vajadzībām, invaliditāti, bērniem un vecāka gadagājuma cilvēkiem.

7. SOLIDARITĀTE DARBĪBĀ

Tas, ka ES nepieredzēti ātri ierodas tik daudz cilvēku, kas bēg no kara, ir izaicinājums, ko Savienība risina kopā, balstoties uz ārkārtējiem centieniem, kas, pirmkārt, tika demonstrēti Polijā, Rumānijā, Ungārijā un Slovākijā. Publiskās iestādes, pilsoniskā sabiedrība un privātpersonas izrāda milzīgu apņemšanos palīdzēt tiem, kam tas ir vajadzīgs.

ES nodrošinās, ka dalībvalstis saņem vajadzīgo atbalstu. Komisija ar Ārkārtas reaģēšanas koordinācijas centra starpniecību ir strādājusi 24 stundas diennaktī 7 dienas nedēļā, lai mobilizētu palīdzību, un ES aģentūras pastiprina savu klātbūtni saskaņā ar dalībvalstu lūgumiem. *Frontex* pašlaik ir izvietojusi kopumā vairāk nekā 250 darbinieku, un to skaits turpinās pieaugt. ES Patvēruma aģentūra atbild uz dalībvalstu atbalsta pieprasījumiem, un arvien vairāk iesaistās arī Eiropols.

Solidaritātes platforma, kas apvieno dalībvalstis, Komisiju un ES aģentūras, apkopo un izskata dalībvalstu apzinātās vajadzības un koordinē operatīvos turpmākos pasākumus. Izmantojot regulāru informācijas apmaiņu, platforma sniegs visaptverošu pārskatu par uzņemšanas spējām dalībvalstīs. Tā apzinās palīdzības piedāvājumus un personas, kam vajadzīgs atbalsts, kā arī palīdzēs organizēt pārsūtīšanu no dalībvalstīm, kuras izjūt vislielāko spiedienu, uz tām dalībvalstīm, kurām ir piemērotas uzņemšanas spējas. Lai apzinātu

vajadzības, resursus un rīcību, tā cieši sadarbosies ar Padomes integrēto krīzes situāciju politiskās reaģēšanas mehānismu un ES Migrācijas sagatavotības un krīzes pārvaldības plāna tīklu. Tā pievērs īpašu uzmanību visneaizsargātāko personu, jo īpaši bērnu, vajadzībām.

Ieguldījumu sniedz arī **privātais sektors**. Komisija apsver, kā kopīgos centienus varētu papildināt ar ziedojumiem natūrā no privātiem uzņēmumiem. Daudzi **transporta** operatori spontāni ir piedāvājuši atbalstu to personu pārvadāšanai, kuras bēg: ir organizēti humānās palīdzības vilcieni un nodrošinātas bezmaksas biļetes, kā arī uz Ukrainu nogādāta humānā palīdzība. Komisija koordinēs sadarbību ar privātā sektora dalībniekiem, lai atvieglotu un paplašinātu šos centienus²⁶. Darbības pamatnostādnēs Komisija iesaka dalībvalstīm nepiemērot finansiālus sodus pārvadātājiem, kas pārvadā personas, kurām ir pagaidu aizsardzība, bet nav derīgu ceļošanas dokumentu.

Turklāt miljoniem cilvēku, kas bēg no kara pret Ukrainu, ierašanās skar ne tikai ES. Partneri visā pasaulē ir nosodījuši Krievijas agresiju un, iespējams, vēlēties palīdzēt tiem, kuri ir zaudējuši mājas un iztikas līdzekļus. Solidaritātes platforma var palīdzēt, nodrošinot **īpašu sadarbības platformu trešām valstīm** (jo īpaši tām, kurās jau ir nozīmīgas Ukrainas kopienas (piemēram, Kanādai vai Apvienotajai Karalistei)), lai izveidotu ieceļošanas ceļus konflikta rezultātā pārvietotām personām.

Turpinās atbalsts arī to **trešo valstu valstspiederīgo repatriācijai**, kuri cieš no karā Ukrainā, tostarp izmantojot kontaktus ar izcelsmes valstīm. Daudzas trešās valstis ir organizējušas savu valstspiederīgo repatriāciju vai nu tieši, vai ar ES palīdzību. *Frontex* ir atbalstījusi pirmos humanitāros brīvprātīgas atgriešanās lidojumus no Polijas uz Tadžikistānu un Kirgizstānu, un tiek plānoti turpmāki humanitāri brīvprātīgas atgriešanās lidojumi. Komisija kopā ar Starptautisko Migrācijas organizāciju strādā pie mehānisma, kas atbalstītu Austrumu partnerības valstis, piemēram, Moldovu, tādu trešo valstu valstspiederīgo repatriācijā, kuri bēg no kara.

8. ĀTRI UN ELASTĪGI RISINĀJUMI SOLIDARITĀTES FINANSĒŠANAI

Komisija ir veikusi tūlītējus pasākumus, lai palīdzētu mobilizēt finansiālu atbalstu dalībvalstīm, kas uzņem tos, kuri bēg no kara pret Ukrainu. Tā pamatā ir ļoti plašs palīdzības klāsts, kas jau ir pieejams saskaņā ar Savienības civilās aizsardzības mehānismu, kohēzijas politiku un iekšlietu fondiem. Tas ietver ieguldījumus infrastruktūrā, aprīkojumā, pakalpojumos izglītības, nodarbinātības, mājokļu, veselības, sociālajā un bērnu aprūpes jomā. Vēl viens tūlītējas palīdzības avots ir Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām.

Priekšlikums “Kohēzijas rīcība bēgļu atbalstam Eiropā” (CARE)²⁷, ko **Eiropas Parlamentam un Padomei** jāpieņem tuvākajās dienās, atvieglo 2014.–2020. gada programmās joprojām pieejamā finansējuma elastīgu izmantošanu. Jo īpaši tas ļaus elastīgāk un savstarpēji aizstājamāk izmantot Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Eiropas Sociālo fondu. Visi izdevumi, kas saistīti ar personām, kuras bēg no kara, būs attiecināmi ar atpakaļejošu spēku, sākot no Krievijas iebrukuma Ukrainā 2022. gada 24. februārī. Tas ļaus nekavējoties mobilizēt finansējumu, negaidot, kad programmas tiks grozītas. Ārkārtas 100 % līdzfinansējuma likme, ko piemēro, reaģējot uz pandēmiju, tiek pagarināta par gadu, kas atvieglos slogu valstu, reģionālajiem un vietējiem budžetiem, atbrīvojot līdzekļus darbības

²⁶ Šāda transporta nozares atbalsta piemēri ir aviokompānijas, dzelzceļa, autobusu un kuģniecības uzņēmumi, kas piedāvā biļetes bez maksas vai ar atlaidi tiem, kuri bēg no Ukrainas.

²⁷ COM(2022) 109, (8.3.2022.).

vajadzībām. Šai elastībai būtu arī jāpalīdz atbalstīt daudzās NVO, kuras pašlaik sniedz svarīgu ieguldījumu tikko ieceļojušo personu uzņemšanā dalībvalstīs un tām nepieciešamo pamatpakalpojumu piedāvāšanā.

Grozījumi **iekšlietu fondos** ļaus piekļūt neizlietotajai summai, kas iepriekš 2014.–2020. gadā bija paredzēta konkrētiem mērķiem Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda ietvaros, dodot dalībvalstīm rīcības brīvību izmantot šos resursus jauno vajadzību apmierināšanai²⁸.

Turklāt **REACT-EU** pieejamo finansējumu, jo īpaši 2022. gada daļu līdz 10 miljardiem EUR, var izmantot, ja tas atbilst mērķim nodrošināt atveseļošanu pēc pandēmijas. Lai atbalstītu dalībvalstis un jo īpaši tās, kas atrodas vistuvāk ES robežai ar Ukrainu, **REACT-EU** ietvaros tiks darīti pieejami priekšfinansējuma maksājumi **3,4 miljardu EUR** apmērā, šādi paātrinot piekļuvi līdzekļiem.

Ievērojams finansējums 2021.–2027. gada finanšu shēmas ietvaros ir pieejams arī no iekšlietu un kohēzijas politikas fondiem. Dalībvalstis var sākt atbalsttiesīgus projektus jau tagad, jo izdevumi ir atmaksājami no 2021. gada 1. janvāra.

Pateicoties lielākai elastībai attiecībā uz iepriekšējo un pašreizējo budžeta periodu pieejamo līdzekļu izmantošanu, dalībvalstīm ir pieejamas dažādas finansēšanas iespējas, lai atbalstītu tos, kuri bēg no kara pret Ukrainu. Dalībvalstis un reģioni tiek aicināti izmantot šīs iespējas, paātrināt visu fondu plānošanu un iekļaut pasākumus, kas atbalsta tos, kuri bēg no kara Ukrainā.

Lai palīdzētu dalībvalstīm un reģioniem šajā jomā, tiek izveidota **vienas pieturas aģentūra**, kas apvieno visus attiecīgos Komisijas ekspertus un palīdzēs uzrunāt visus attiecīgos partnerus dalībvalstīs, lai sniegtu visaptverošus norādījumus un individualizētu atbalstu par to, kā vislabāk izmantot ES līdzekļus. Tā sniegs speciālās zināšanas, lai reāllaikā atbildētu uz konkrētiem dalībvalstu jautājumiem. Uz dalībvalstīm tiek nosūtītas arī komandas uz vietas, lai sniegtu norādījumus un atbalstu uz vietas.

Tehniskā atbalsta instruments (TAI) sniedz īpaši pielāgotu atbalstu nolūkā palīdzēt dalībvalstīm veidot institucionālās spējas, un to var izmantot arī, lai palīdzētu dalībvalstīm tikt galā ar jaunajiem apstākļiem. Komisija ir izsludinājusi īpašu uzaicinājumu²⁹, reaģējot uz dalībvalstu jaunajām vajadzībām saistībā ar karu. Dalībvalstis varēs pieprasīt tehnisko atbalstu saskaņā ar TAI migrantu integrācijas pamatiniciatīvu, lai palīdzētu tām nodrošināt ātru piekļuvi tādiem vitāli svarīgiem pakalpojumiem kā mājoklis, izglītība, nodarbinātība un ES līdzekļu apguve. Pasākumus, kas tiek veikti saskaņā ar pašreizējiem projektiem par migrantu integrāciju un Garantiju bērniem, var ātri pielāgot jaunām vajadzībām, kas izriet no kara Ukrainā. Septiņām dalībvalstīm jau ir plāni uzlabot atbalstu migrantiem, tostarp attiecībā uz prasmju atzīšanu un nodarbinātību, un tos var pārskatīt, lai apmierinātu jaunās vajadzības. Turklāt dalībvalstis var pieprasīt īpašus pasākumus ātrai tehniskā atbalsta mobilizēšanai.

9. NOBEIGUMS

Miljoniem cilvēku uzņemšana pēc Krievijas agresijas Ukrainā prasīja un arī turpmāk prasīs ES atbildi; to raksturo vēl nepieredzēta solidaritāte, koordinācija un savstarpējs atbalsts. Šis

²⁸ COM(2022) 112, (8.3.2022.).

²⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/ip_22_1867

paziņojums parāda, kā Komisija izmanto visus pieejamos instrumentus koordinācijas, organizācijas un finansējuma ziņā, lai atbalstītu darbu, kas pašlaik tiek veikts dalībvalstīs.

Komisija katru dienu sazinās ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām, piemēram, uzņēmēju aprindām, NVO un pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem. Dalībvalstīm ātri ir vajadzīgas ātras atbildes par to, kā reaģēt uz jaunām problēmām, un par jaunajiem pienākumiem, kas tām noteikti saskaņā ar Pagaidu aizsardzības direktīvu.

ES un tās dalībvalstīm ir resursi, zināšanas un zinātība, lai risinātu gaidāmās problēmas. Mums ir izstrādāti tīkli un procesi, kā arī vajadzīgā apņēmība, lai sasniegtu rezultātus. Tagad tas ir jāapvieno, lai nodrošinātu, ka saskaņota rīcība sniedz nepieciešamo atbalstu visās dalībvalstīs. Kopā mēs pārvērtīsim eiropiešu labo gribu praktiskā palīdzībā miljoniem, kurus Krievijas agresija piespieda pamest savas mājas.

Lai gan tagad galvenā uzmanība tiek pievērsta tūlītējam un vidēja termiņa vajadzībām, pašreizējā situācija kalpo kā papildu atgādinājums par nepieciešamību ieviest visaptverošu migrācijas un patvēruma pārvaldības sistēmu.

Komisija aicina visas iestādes ātri izskatīt šo paziņojumu, un gaidāmajā Tieslietu un iekšlietu padomes sanāsmē, kas paredzēta 2022. gada 28. martā, iekšlietu ministriem tiks dota iespēja turpināt darbu pie attiecīgajiem jautājumiem.